

## Nr 12

### Utlåtande i anledning av motion om förstattligande av läkemedelsindustrien.

I den till bankoutskottet hänvisade motionen nr 752 i andra kammaren av herr *Jansson m. fl.* har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte begära en utredning i syfte att starta en samhällseligt ägd läkemedelsindustri i Sverige och att på lång sikt hela läkemedelsindustrien övertages av de samhällseliga organen».

Motiveringen för förslaget återges nedan i sammandrag.

#### Motionen

Inledningsvis hänvisas till likartade motioner av ungefär samma grupp motionärer åren 1963—1965. Bland kärnpunkter i den kritik mot läkemedelsindustrien som ligger till grund för kravet på ett förstattligande nämns dels motsättningen mellan allmänhetens krav på säkerhet och företagens krav att snabbt få ut sina produkter, dels företagens ovilja att återkalla preparat med skadliga biverkningar. Motionärerna kritiserar vidare pris-sättningen på läkemedel samt reklam- och försäljningskostnadernas omfattning:

#### Vissa uppgifter om läkemedelsindustrien

Antalet svenska läkemedelstillverkare är för närvarande ca 40. Av dessa företag svarar dock ett dussintal för den övervägande delen av tillverkningen. Utländska tillverkare är i Sverige företrädade dels av egna dotterbolag, dels av ombud. Antalet dotterbolag är för närvarande 19; i övrigt representeras ca 150 fabrikanter av ca 70 ombud. Härutöver förekommer att svenska industriföretag tillverkar utländska produkter på licens.

Apotekens försäljning av läkemedel uppgick år 1965 till 670 milj. kr., räknat i utförsäljningspriser. Apotekstillverkade läkemedel svarade för 16 procent av denna försäljning. I övrigt täcktes läkemedelsbehovet med industritillverkade varor, varav 46 procent av svenskt och 38 procent av utländskt ursprung. Den svenska läkemedelsindustriens marknadsandel har under de senaste tio åren legat vid eller strax under 50 procent. De utländska företagens marknadsandel har samtidigt successivt ökat. År 1956

svarade de för blott 21 procent av apotekens försäljning, medan 30 procent av denna avsåg apotekens egen tillverkning.

Nio av de största svenska läkemedelsföretagen tillhör Läkemedelsindustri-föreningen (LIF). Dessa företags försäljning år 1965 på den svenska marknaden uppgick till 232 milj. kr., räknat i apotekens inköpspriser. Deras försäljning av läkemedel i utlandet uppgick samtidigt till 183 milj. kr. Försäljningen i utlandet utvecklas betydligt snabbare än den inhemska. Sina kostnader för läkemedelsforskning under år 1965 beräknar LIF-företagen till 46 milj. kr. LIF har också publicerat uppgifter om de anslutna företagens kostnader år 1965 för reklam och information på den svenska marknaden. Informationskostnaderna uppskattas till 10,4 milj. kr., motsvarande 4,5 procent av apotekens inköpspris och 3,2 procent av konsumentpriserna. Av sistnämnda procenttal avsåg 0,7 resp. 0,5 procent kataloger och återstoden konsulenter. LIF-företagens reklamkostnader nämnda år var 11,5 milj. kr., motsvarande 5,0 procent av apotekens inköpspris och 3,6 procent av konsumentpriserna. Något mer än hälften av reklamkostnaderna avsåg annonsering (2,6 resp. 1,9 procent) och återstoden trycksaker. Kostnaderna för övrig sales-promotion-verksamhet beräknas under samma tid ha uppgått till 8,3 milj. kr., motsvarande 3,6 procent av apotekens inköpspris och 2,5 procent av konsumentpriserna. — För andra läkemedelsföretag än de till LIF anslutna torde motsvarande siffror inte föreligga.

Standardiserat läkemedel, som är avsett att tillhandahållas förbrukaren i tillverkarens originalförpackning, benämnes farmaceutisk specialitet. Sådan specialitet får enligt läkemedelsförordningen inte försälas utan att vara registrerad hos medicinalstyrelsen, som därvid prövar att priset är skäligt och som också utövar en fortlöpande kontroll över dessa läkemedel. De registrerade farmaceutiska specialiteternas antal har på senare tid sjunkit något; efter ett maximum av 3 024 år 1963 var det vid 1966 års utgång 2 979. Vid bedömningen av dessa siffror bör observeras att skilda beredningsformer, t. ex. tablett och mixtur, räknas som skilda specialiteter.

### Läkemedelsförsörjningsutredningen

Läkemedelsförsörjningens organisation och därmed sammanhängande frågor har under lång tid varit föremål för prövning av skilda utredningar. För att fullfölja det arbete som utförts av 1946 års läkemedelsutredning och 1953 års läkemedelskommitté tillkallades år 1963 läkemedelsförsörjningsutredningen, vars arbete fortfarande pågår men beräknas bli slutfört under innevarande år. Utredningsuppdraget avser främst droghandeln och apoteksväsendet; enligt den mening som föredragande departementschefen uttalar i direktiven bör läkemedelsförsörjningens organisation ytterligare reformeras i riktning mot ett större samhällsengagemang.

Beträffande läkemedelsindustrien anföres i direktiven huvudsakligen följande. Denna industri spelar numera en dominerande roll i fråga om produktion av läkemedel och vidareutveckling av området. Den är i hög grad beroende av forsknings- och utvecklingsarbete, som bedrivs i konkurrens mellan flera självständiga enheter. För den svenska industrien är det med hänsyn till de stora forsknings- och utvecklingskostnaderna väsentligt att den kan avsätta sina produkter på en större marknad än den svenska. I konkurrensen på den utländska marknaden har den hittills, påpekas det vidare, varit förhållandevis framgångsrik; inemot hälften av dess inkomster kommer från utlandet. Det anförda talar enligt departementschefen för att läkemedelsindustrien bör få fortsätta att utvecklas i samma former som hittills. Bärande skäl för att aktualisera ett förstатligande av läkemedelsindustrien anses sålunda saknas. I fråga om insyn i denna industris verksamhet och kontroll av produkternas beskaffenhet och ändamålsenlighet ger, säges vidare i direktiven, den nya läkemedelslagstiftningen goda möjligheter. Beträffande prisbildningen i industriledet torde man nu närmast få inrikta sig på en prövning av prisernas skälighet; det bör emellertid undersökas om inte från konkurrenssynpunkt en viss läkemedelstillverkning utöver vad som nu förekommer bör ske i allmän regi.

I fråga om droghandelsverksamheten anbefalles att ett förslag om centralisering till ett statsägt monopolföretag skall allvarligt övervägas. Det är framför allt i samband med droghandeln som läkemedelsbranschens pris- och konkurrensförhållanden diskuteras i direktiven. Även för läkemedelsförsörjningen på detaljhandelsplanet säges utredningen böra överväga en ny ordning.

### Utskottet

Motioner med samma syfte som den nu förevarande har på senare år flera gånger prövats av bankoutskottet (utl. 1963: 11, 1964: 10 och 1965: 17). I de båda senaste fallen hänvisade utskottet till föredragande departementschefens uttalande i direktiven för läkemedelsförsörjningsutredningen, att enligt hans mening bärande skäl saknades för att vid detta tillfälle aktualisera ett förstатligande av läkemedelsindustrien. Vad utskottet anfört har godkänts av riksdagen.

Utskottet vill framhålla, att läkemedelsförsörjningsutredningen har under prövning frågan om vidgade samhällliga insatser när det gäller distributionen av läkemedel. Även lämpligheten av en viss ökning av läkemedelstillverkningen i allmän regi skall övervägas av utredningen. Vad gäller frågan om ett förstатligande av läkemedelsindustrien vill utskottet instämma i vad som därvidlag har uttalats av departementschefen i den nyssnämnda utredningens direktiv. Något skäl för riksdagen att frångå sitt tidigare fle-

ra gånger gjorda ställningstagande i denna fråga anser utskottet icke föreligga.

Utskottet hemställer således, att motionen II: 752 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 mars 1967

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

*Närvarande:*

från första kammaren: herrar Ståhle, Palm, Åkerlund, Hilding, Lundin, Larfors, Lundberg och Mattsson;

från andra kammaren: herrar Regnéll, Berglund, Franzén i Motala, Börjesson i Glömminge, Bengtsson i Landskrona, Larsson i Umeå och Ekström i Iggesund.